

AKDENİZ OPERA ve BALE KULÜBÜ DERNEĞİ

KONSER

ensemble
Galatia
ORTAÇAĞ ŞARKILARI

MERSİN KÜLTÜR MERKEZİ
05.02.2011 / 20:00

PROGRAM

I.Bölüm

Quantos Me Creveren (CSM 120)
Los SetsGoyts (*Llibre Vermell de Montserat*)
Avrix Mi Galanica (*Sefarad – Sephardic Song*)
Morena Me Llanan (*Sefarad–Sephardic Song*)
Que Por Al Non Deves (CSM 295)
Des Oge Mais (CSM 1)
Adir La-na 'Akwab (*XI. yy Endülüs, Muvaşşah –XIth.C Andalusian, Muwashshah*)
Lamma Bada (*XI. yy Endülüs, Muvaşşah –XIth.C Andalusian, Muwashshah*)
Miragres Fremosos (CSM 37)

ARA

II. Bölüm

Rosa das Rosas (CSM 10)
Como Poden (CSM 166)
Mandad E'i Comigo (*Cantigas De Amigo – Martin Codax No.3*)
Wife of Bathe (*Söz/Lyrics: Geoffrey Chaucer – Müzik/Music: Anonim XIV. yy / Anonymous XIVth. C*)
Nu Alrest (*Minnesänger, Walther von der Vogelweide 1170–1230*)
Tourdion (*Fransız Dans Şarkısı Anonim XV. yy / French Dance Song, Anonymous, XVth. C*)
Personent Hodie (*Piæ Cantiones*)
In Stadio Laboris (*Piæ Cantiones*)
L'autrier M'en Aloie (*Fransız Dans Şarkısı Anonim XV. yy / French Dance Song, Anonymous, XVth. C*)

(Kısaltmalar / Abbreviation: CSM=Las Cantigas de Santa Maria)

ENSEMBLE GALATIA

2003 yılında uzun bir arşiv çalışması ardından temelleri atılan grup, Ortaçağ seküler müziği icrası üzerine çalışan Türkiye'nin ilk ve tek müzik grubudur. Repertuarı ağırlıklı yüksek ortaçağ (11-13. yy.lar) ve geç ortaçağ (14-15.yy.lar) olarak adlandırılan tarihsel dönemlerdeki yazılı kaynaklara dayanır. İskandinavya'dan Akdeniz kıyılarına, Ortadoğu'dan Kuzey Afrika'ya, çok geniş bir coğrafyadaki müzikal geleneklerin izlenebildiği bu repertuarda, kültürler arası etkileşimi ve geçişkenliği gözlemek mümkündür. Şarkı sözleri, büyük ölçüde kaybolmuş olan dönem dillerinin bugüne taşınması açısından ilgi çekici bir başka öğedir. Kullanılan enstrümanlar yine bu dönemdeki el yazmalarından, resim ve minyatürlere dayanarak yararlanılarak lutiye Erkan Ketenci önderliğinde, grup üyelerinin katkılarıyla üretilmiştir. Dinletilerinde parçalarla birlikte hikâyelerini ve dönem üzerine kısa bilgileri de aktaran grup, dinleyicilerini Ortaçağın masalsi ikliminde bir yolculuğa çıkarıyor.

Üyeler:

Kaan BAHADIR: Psaltery, setar, vokal
Gökhan BULUT: Ud, setar, perküsyon
Selçuk DALAR: Blok flütler, bansuri, setar, vokal
Senem Gökçe OKULLU: Vokal
Serkan ÖZÇİFTÇİ: Vielle, rebec, hurdy-gurdy
Nevin ŞAHİN: Bendir, daire, def

Program Notları

Las Cantigas de Santa Maria:

X. Alfonso “el Sabio” ve Bilge Kral’ın Şarkıları

13.yy. İspanya’sı, Ortaçağ’ın en ilginç liderlerinden birini, son derece dramatik bir hayat öyküsüyle tarih sahnesine taşır. Eski Visigot Krallığının varisi, Castile, Leon ve Galicia hükümdarı olan X. Alfonso’ya (1221 – 1284) “**el sabio**” (bilge) unvanını kazandıran bilim ve sanat alanındaki çalışmaları, papalıkla ilişkilerinin bozulmasına yol açmış ve oğlu tarafından tahttan indirilmesiyle sonlandırılmıştır. Hıristiyan, Müslüman, Katharist ve Yahudi bilim adamlarını ve sanatçıları, ayırım gözetmeksizin himayesine alan Alfonso’nun, tarih, hukuk, astronomi, edebiyat gibi birçok alandaki çalışmaları arasında en dikkate değer olanı, dönemin şarkılarını notaya aldırıldığı “**Las Cantigas De Santa Maria**”dır. 420 şarkılık bu elyazması, ortaçağdan günümüze kalan en geniş monofonik derlemedir. Liriklerde kullanılan dil “Galiçya Portekizcesi”dir. Bestecileri bilinmeyen bu parçaların X. Alfonso’nun emriyle derlenip yazıya geçirildiği, bir kısmının da büyük ihtimalle bizzat kendi derlemesi olduğu sanılmaktadır. Parçalar, XIII. yy. sonları ile XV. yy. başları arasına tarihlenen dört farklı elyazması sayesinde bugüne ulaşmıştır. Bunlardan “**E kodeks**” olarak adlandırılan yazma, 400 şarkının yanı sıra dönem müzisyenlerini detaylı tasvir eden 40 resim de içerir ve bugün Madrid’in kuzey-batısındaki “**El Escorial**” Sarayında sergilenmektedir.

Piæ Cantiones

1582 yılında Jacobus Fino tarafından derlenen yazma, Geç Ortaçağ’a ait dini ve din dışı Latince şarkıları içeren bir koleksiyondur. O dönemde İsveç Krallığının bir parçası olan Finlandiya’da yazıya alınmasına rağmen şarkılardan büyük çoğunluğu Orta Avrupa kökenlidir. İçerdiği 74 parçanın bazıları o dönemde okullarda öğretilen öğrenci şarkılarıdır

Trubadur, Trouvere ve Minnesänger Şarkıları

11.yy.da ilk olarak Güney Fransa’da filizlenen ve Arap şiiri ile Kelt-Germen “**bard**” geleneğinin izlerini taşıyan bu müzikal akım, kısa sürede Avrupa’nın büyük bölümünde yaygınlaşmıştır. Geniş bir coğrafyada farklı birçok yerel dilde ve farklı üsluplarda bestelenen bu şarkıların ortak temaları “kahramanlık” ve “erişilmez aşk”tır. İlk örnekleri Provenca bölgesinde, “**Langue D’oc**” lisanındadır. Bu dilde eserler veren ozanlara “**trubadur**” adı verilir. Bundan kısa süre sonra Kuzey Fransa’da “**Langue D’oil**” lisanında benzer şarkılar yazan “**trouvere**”ler ve 12.yy.da Almanya’da “orta yüksek Almanca” (**Mittelhoch Deutsch**) lirikler kullanan “**minnesänger**”ler ortaya çıkmıştır. 13.yy başında düzenlenen, 20 yıl süren ve farklı kaynaklara göre 200 bin ile bir milyon kişinin katliyle sonuçlanan Albigenian Haçlı Seferleri’nin ardından, göçlerle İspanya’ya ve Kuzey Avrupa’ya dek yayılan bu gelenek 14.yy.da büyük veba salgını sonrasında yavaş yavaş Avrupa sahnesinden silinmiştir.

Sefarad Şarkıları - Kantiga ve Romansalar

1492’de Müslümanların İberya’daki son kalesi Grenada (Gırnata) Emirliği de düştüğünde, “Kastilyalı İsaabel” ile “Aragonlu Ferdinand”, Katolik bir İspanya yaratma amacıyla din değiştirmeyi reddeden tüm Müslüman ve Yahudileri ülkeden sürmüşlerdir. Sayıları 200 bine yaklaşan Yahudilerden yarıya yakını II. Bayezid tarafından kabul edilerek Osmanlı coğrafyasında yerleşime tabi tutulmuştur. 16. yy.ın sonlarına kadar göçe devam eden bu topluluk, adını İbranice “İspanya” anlamına gelen “**Sefarad**” kelimesinden alarak kendilerine “**Sefaradlar**” adını vermişlerdir. Bu topluluk beraberinde geniş bir şarkı dağarcığını da taşımıştır. Şarkılarda kullanılan dil, 15.yy.da İspanya’da kullanılan pek çok dilin izlerini taşır. Zaman içinde İspanyolca günümüzdeki haline doğru evrilirken Aragonca, Kastilyanca vb. gibi İspanyolcanın temelini oluşturan diller, Sefaradlar tarafından korunarak günümüze kadar ulaşabilmişlerdir. Sefaradların kullandığı dil, “**Judeo-Espanol / Ladino**” yani Yahudi İspanyolcası olarak adlandırılır.

Muvaşşahlar

Klasik Arap Edebiyatı’nda kullanılan bir şiir ve şarkı formudur. İlk örnekleri 9. ve 10 yy.larda Endülüs’te ortaya çıkmıştır. Konularını klasik Arap şiirindeki gibi aşk, şarap ve saray hayatından alır. Ancak dize sayısı ve kullanılan ölçülerle klasik Arap şiirinden kesin olarak ayrılır. İspanya’da Yahudi şairlerin de İbranice muvaşşahlar yazdığı bilinmektedir. 12.yy.dan itibaren önce Kuzey Afrika’da sonra tüm Doğu’da yaygınlaşmıştır. Yine bu form Avrupa’daki *trubadur* şiirlerine de esin kaynağı olmuştur.

Llibre Vermell de Montserrat – Montserrat’ın Kırmızı Kitabı

1399 tarihinden kalan bu el yazmasının aslı 174 sayfadan oluşmaktadır, ancak zaman içinde bu sayfalardan 35 tanesi kaybolmuştur. Katalonya’da, Barselona’nın kuzeyindeki “Montserrat” (Sarp Dağlar) Dağları’nda Hıristiyanlık öncesi bir Pagan tapınağın yıkıntıları üzerine kurulan ve Ortaçağ boyunca “Kutsal Kâse”nin burada korunduğu söylentileri yüzünden efsaneleşen ünlü Montserrat Manastırı’nda kaleme alınmıştır. 19.yy da kırmızı bir cilt ile kaplandıktan sonra “Montserrat’ın Kırmızı Kitabı” (LlibreVermel de Montserrat) olarak anılır. Günümüze ulaşan kısmında yalnızca 10 şarkı bulunur. Ancak gerek bu şarkıların Latince, Katalanca ve *Occitan* olarak 3 ayrı dilde yazılmış olması, gerekse hem tek sesli, hem de çok sesli notasyonlar içermesi “LlibreVermel de Montserrat”ı Ortaçağ müziği açısından son derece değerli kılmaktadır. Elyazmasında bestecileri hakkında bir bilgiye rastlanmaz.

Cantigas D’Amigo

Köklerini İberya Yarımadası’nın kuzey-batısındaki yerel müzikal geleneğe alan bu tür, dindışı ortaçağ yazınının da önemli köşe taşlarındandır. Genelde bir kadının sevgilisine yazdığı şarkılardan oluşur. İlk örnekleri 1220’lerde ortaya çıkmış ve 1300’lere dek 500 kadar parça yazıya alınmıştır. Bunlardan “**Martin Codax**” adlı bir *jogral* (soylu bir aileden gelmeyen besteci – icracı) tarafından yazıya alınan 7 eser, sözlerin yanı sıra notaları da içerdiğinden son derece kıymetlidir. Bu el yazması, 1913 de Madrid’de antikacılık ve sahafılık yapan Pero Vindel tarafından Cicero’nun “**De Officiis**” adlı kitabının eski bir baskısının kaplama kâğıdı olarak bulunduğu **Pergaminho Vindel** (Vindel Parşömeni) olarak anılır.